

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»
Кафедра економіки та фінансів

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 24. Економіка та фінанси підприємства

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Освітня програма: «Менеджмент організацій»

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Рівне – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка та фінанси підприємства» для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра за освітньою програмою «Менеджмент організацій» зі спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Розробник: к.е.н., доцент Коваль Л.А.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри економіки та фінансів.

Протокол від «27» 08 2020 р. № 1.

Завідувач кафедри економіки та фінансів д.е.н., проф. Борейко В.І.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Менеджмент організацій»

Гарант освітньої програми к.е.н., доц. Никончук В.М.

Схвалено навчально-методичною комісією економічного факультету.

Протокол від «28» 08 2020 р. № 1.

Голова навчально-методичної комісії к.е.н. Демидюк С.М.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язковий компонент освітньої програми	
Змістових модулів – 2	спеціальність 073 «Менеджмент» Освітня програма «Менеджмент організацій»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1 -й
		Семестр	
		2-й	2 -й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: – 10 аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	4 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Індивідуальні завдання год. -	
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у студентів сучасного економічного мислення і системи спеціальних знань про базові поняття щодо господарсько-фінансової діяльності підприємства, змісту її окремих напрямів та їх взаємозв'язку, системи показників, що її характеризують, засвоєння комплексу знань про виробництво та його організацію.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є економічні, організаційні та правові аспекти виробничої та фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є: ознайомлення з процесом створення та реструктуризації підприємства; вивчення господарських процесів, що відбуваються у виробничо-комерційних системах підприємства; опанування основних методів розрахунку ефективності використання майнових, трудових та фінансових ресурсів підприємств; розкриття шляхів формування конкуренто-спроможності підприємства; опанування сучасними методами управління підприємством; отримання практичних навичок з визначення вартості капіталу та потреб підприємства у капіталі тощо.

Результатом навчання за дисципліною є набуття студентами відповідно до освітньо-професійної програми таких **компетентностей**:

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК1. Здатність визначати та описувати характеристики організації.

СК2. Здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

СК3. Здатність визначати перспективи розвитку організації.

СК4. Вміння визначати функціональні області організації та зв'язки між ними.

По завершенні вивчення дисципліни студенти повинні володіти **програмними результатами**:

ПРН4. Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

ПРН5. Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

ПРН6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

ПРН12. Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- економічні основи функціонування підприємства в системі ринкових відносин, основні напрями та види його діяльності; види підприємств, що функціонують в Україні;
- систему аналізу та планування обсягів, результатів діяльності ресурсного потенціалу підприємства;
- зовнішнє середовище та його вплив на діяльність підприємства;
- ресурсний потенціал підприємства та його складові елементи;
- основні результативні показники діяльності підприємства, порядок їх формування та використання;
- капітал підприємства, його структуру, взаємозв'язок з ресурсами, економічні основи формування та використання;
- ефективність, конкурентоспроможність підприємства та його продукції, володіти практичними навичками оцінки цих параметрів;
- сучасні теорії та моделі розвитку підприємства, механізм трансформації (реструктуризації) підприємств у процесі розвитку;
- економічну безпеку підприємства та його антикризову діяльність.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- володіти методами стратегічного, тактичного та оперативного планування; планування обсягів діяльності, необхідних ресурсів, зовнішніх і внутрішніх обмежень та ризиків, напрямів розвитку та реструктуризації;
- використовувати інструментарій обґрунтування обсягів виробництва та реалізації продукції підприємства, його виробничої потужності, потреби підприємства у матеріальних ресурсах, мати уявлення про критерії оптимізації обсягів матеріально-сировинних ресурсів, що необхідні підприємству; товарну та цінову політику підприємства;
- аналізувати та планувати ресурси, які необхідні підприємству, розробляти політику формування та використання трудових, майнових і фінансових ресурсів;
- аналізувати та планувати доходи, поточні витрати і фінансові результати від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства;
- обґрунтовувати ефективність інвестиційних та інноваційних проектів;
- оцінювати фінансово-майновий стан підприємства, його конкурентоспроможність, загрозу банкрутства.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Організація економіки підприємства

Тема 1. Організаційно-правові аспекти діяльності підприємства

Підприємництво. Поняття та класифікація. Правові аспекти діяльності підприємства і товариства. Договірна основа діяльності підприємства. Цілі і завдання створення підприємства. Підприємство як господарська система і форма реалізації підприємництва. Класифікація підприємств: за сферами діяльності, за формами власності, за кількістю працюючих, за юридичним статусом та формами господарювання.

Об'єднання підприємств: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни та інші. Тенденції розвитку підприємств та їх об'єднань у сучасних умовах. Господарські товариства: товариства з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, повні, командитні товариства, акціонерні товариства (приватні та публічні).

Правове забезпечення діяльності підприємницьких структур. Порядок створення нового підприємства. Техніко-економічне обґрунтування та розробка бізнес-плану. Визначення складу засновників підприємства. Розробка засновницьких документів. Статут та установчий договір. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності. Послідовність кроків щодо реєстрації підприємства в місцевих органах влади та інших контролюючих організаціях. Стадії розвитку підприємницької фірми.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 2. Структура підприємства, планування та управління діяльністю.

Структура підприємства. Поняття і вплив структури підприємства на ефективність його функціонування. Виробнича структура підприємства. Чинники, що визначають виробничу структуру. Типи виробничої структури. Характеристика загальної структури підприємства.

Розвиток менеджменту як науки. Загальне поняття про управління підприємством. Підприємець-власник і підприємець-менеджер. Значення управління в підприємницькій діяльності. Загальні та специфічні функції менеджменту. Планування, організація, мотивація та контроль як функції управління підприємством. Принципи управління підприємством. Поняття про методи управління. Переваги та недоліки економічних, організаційно-розпорядчих (адміністративних) та соціально-психологічних методів управління. Організаційна структура управління підприємством. Типи організаційних структур.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 3. Діяльність підприємства у ринковому середовищі

Формування підприємницького середовища. Зовнішнє та внутрішнє середовище діяльності підприємства. Макро- та мікросередовище. Вплив

природних, демографічних, науково-технічних, економічних, екологічних, політичних й міжнародних чинників на діяльність підприємства. Конкурентне середовище діяльності підприємства, його вплив на стратегію підприємства. Постачальники та посередники, їх вплив на функціонування підприємства. Споживачі та контактні аудиторії.

Внутрішнє середовище функціонування підприємства. Виробнича та соціальна діяльність підприємства.

Маркетинговий менеджмент як сучасний тип управління підприємством. Складові маркетингового комплексу підприємства. Маркетингові дослідження ринкового середовища.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 4. Продукція підприємства

Характеристика продукції (робіт, послуг). Якість і конкурентоспроможність продукції (послуг).

Визначення та діагностика вартісних показників виробництва. Аналіз динаміки вартісних показників виробництва та реалізації продукції.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 5. Виробнича програма та визначення виробничої потужності підприємства

Аналіз показників виробничої програми підприємства. Розрахунок рівня виконання планового завдання. Обґрунтування необхідного обсягу виробництва продукції підприємства.

Планування можливого обсягу реалізації, необхідного обсягу виробництва та рівня його забезпеченості виробничими потужностями.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 6. Трудові ресурси підприємства

Поділ персоналу підприємства за категоріями працівників. Визначення чисельності працівників. Аналіз динаміки складу та структури персоналу підприємства та оцінювання впливу зміни чисельності персоналу на зміну валової продукції.

Економічна сутність оплати праці. Форми оплати праці. Продуктивність праці. Трудомісткість, виробіток. Баланс робочого часу. Нормування праці.

Визначення облікової чисельності працівників. Визначення планової чисельності працівників за нормою їх виробітку. Визначення планової чисельності працівників на основі нормативної трудомісткості виробництва продукції. Визначення планової чисельності допоміжних виробників за нормами обслуговування. Визначення потреби у персоналі підприємства.

Визначення заробітної плати за різними системами оплати праці.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Організація фінансів підприємства

Тема 7. Організація фінансів підприємств. Фінансові ресурси підприємства

Функції фінансів підприємств, їх внутрішня властивість і форма прояву їх сутності. Поняття грошових фондів і фінансових ресурсів підприємств. Економічні методи і способи формування фінансових ресурсів. Джерела формування ресурсів. Основні принципи організації фінансів підприємств в умовах ринку. Поняття фінансової діяльності підприємств і її організація. Зміст і завдання фінансової роботи на підприємствах. Управління фінансами підприємств.

Аналіз обсягу та структури капіталу підприємства. Оцінювання ефективності використання позичкового капіталу підприємства. Форми і види кредитів, які використовуються в господарській діяльності підприємств. Банківський кредит – основна форма залучення підприємствами позичкових коштів. Класифікація кредитів залежно від строків, об'єктів кредитування. Принципи кредитування. Визначення потреб в кредитах.. Кредитоспроможність підприємства та її показники. Вибір банку кредитора.

Позичкові рахунки. Позичковий процент, критерії його диференціації і джерела сплати. Залучення банками тимчасово вільних коштів підприємств. Товарний кредит, умови його отримання та погашення. Оцінювання вартості капіталу по окремих елементах та розрахунок середньозваженої вартості. Оцінювання вартості власного капіталу, залученого за рахунок акцій. Оцінювання ефекту фінансового важеля. Обґрунтування оптимального варіанта фінансування підприємства.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 8. Майнові ресурси (активи) підприємства

Фінансове забезпечення відтворення основних засобів. Склад і структура основних фондів підприємства. Показники стану та ефективності використання основних фондів.

Підходи до оцінки стану та ефективності використання основних фондів. Амортизація і знос основних фондів. Методи амортизації основних фондів. Формування і використання амортизаційного фонду як джерела відтворення основних фондів. Інші джерела фінансування відтворення основних фондів.

Обґрунтування потреби в прирості основних засобів підприємства. Капітальні вкладення підприємств, методи і джерела їх фінансового забезпечення. Оборотні кошти та їх організація на підприємстві. Суть оборотних коштів, основи їх організації. Склад і структура оборотних коштів підприємства, їх значення в забезпеченні кругообігу капіталу підприємства. Класифікація і принципи організації оборотних коштів.

Методи визначення потреби в оборотних коштах. Метод прямого обчислення потреби в оборотних коштах і сфери його застосування.

Поняття норм і нормативів оборотних коштів. Економічний метод обчислення потреби в оборотних коштах. Нормування оборотних коштів по

виробничим запасам і МШП. Нормування оборотних коштів по незавершеному виробництву і витратам майбутніх періодів. Порядок нормування оборотних коштів по готовим виробам на складі. Обґрунтування потреби підприємства у виробничих запасах.

Структура джерел формування оборотних коштів підприємства: власні, позичені та залучені джерела. Показники ефективності використання оборотних коштів, їх стану. Вплив розміщення оборотних коштів на фінансовий стан підприємства.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 9. Організація грошових розрахунків підприємств

Суть і значення грошових розрахунків в організації виробничо-господарської діяльності підприємства. Способи і форми розрахунків. Види рахунків, що відкриваються підприємствам в установах банку. Порядок відкриття в банку поточних рахунків в національній, іноземній валюті та інших рахунків. Напрямки використання коштів з поточних рахунків.

Організація безготівкових розрахунків, вимоги до їх проведення, сфера використання. Розрахунки платіжними дорученнями. Розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. Розрахунки чеками. Розрахунки акредитивами. Вексельна форма розрахунків. Клірингові розрахунки. Особливості розрахунків при наданні факторингових послуг підприємствам. Готівково-грошові розрахунки на підприємстві і сфери їх застосування. Розрахунково-платіжна дисципліна, її зміст, значення для забезпечення нормальної господарської діяльності. Порядок пред'явлення претензій за розрахунками. Санкції в системі грошових розрахунків і платежів.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 10. Формування і розподіл прибутку

Економічна характеристика, склад і класифікація грошових надходжень підприємств. Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг – основний вид грошових надходжень підприємств. Грошові потоки підприємств. Внутрішні та зовнішні грошові потоки. Фактори, які впливають на величину виручки від реалізації продукції. Особливості формування доходу від реалізації на підприємствах окремих галузей економіки. Методи прогнозування та планування виручки від реалізації. Розподіл грошових надходжень. Валовий дохід. Валові витрати. Чистий дохід.

Економічний зміст прибутку. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Види цін на продукцію підприємств. Структура ціни. Цінова політика підприємства. Валовий прибуток. Фактори, які впливають на формування валового прибутку. Формування собівартості реалізованої продукції та її вплив на прибуток. Встановлення цін на продукцію і формування прибутку. Визначення прибутку від операційної та звичайної діяльності підприємства до оподаткування та після нього.

Методи розрахунку прибутку. Прогнозування і планування прибутку підприємства. Чистий прибуток підприємства, його розподіл і використання,

фонди грошових коштів підприємства, що формуються за рахунок чистого прибутку. Рентабельність продукції як відносний показник ефективності роботи підприємства. Порядок визначення прибутковості підприємства.

Основні задачі й методи операційного C-V-P аналізу. Операційний ліверідж і підприємницький ризик. Розрахунок маржі безпеки й коефіцієнта фінансової тривкості.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 11. Інвестиційна та фінансова діяльність підприємства

Економічний зміст інвестицій та їх роль в діяльності підприємства. Інноваційна діяльність підприємства. організація інвестиційної діяльності підприємства. Бізнес-планування. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів.

Фінансова діяльність як засіб реалізації стратегічних цілей суб'єкта господарювання на ринку. Цілі фінансової діяльності та задачі які вирішуються в ході управління фінансами підприємства. Функціональний зв'язок фінансової діяльності та фінансового менеджменту Роль фінансової діяльності в забезпеченні конкурентоздатності суб'єкта господарювання. Створення конкурентної переваги по витратам виробництва. Критерії прийняття фінансових рішень.

Види фінансової діяльності. Форми фінансування підприємства: внутрішні та зовнішні джерела. Організація фінансової діяльності підприємств. Роль та задачі фінансової служба підприємства. Фактори, що впливають на структуру фінансової служби підприємства. Функціональна, дивізійна та матрична структура фінансової служби підприємства. Вимоги до працівників фінансової служби.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 12. Оподаткування підприємств

Система оподаткування підприємств. Види податків.

Податок на додану вартість, його економічна сутність. Платники податку. Об'єкти оподаткування. Ставки податку. Пільги щодо ПДВ. Порядок заліку і проведення сум податку на додану вартість, сплачених підприємством за матеріальні ресурси (роботи, послуги), основні засоби.

Акцизний збір та його економічна сутність. Об'єкти оподаткування. Ставки акцизного збору, порядок його обчислення. Податок на прибуток підприємств, його економічна сутність. Порядок визначення оподаткованого прибутку. Вплив оподаткування прибутку на фінансово-господарську й інвестиційну діяльність підприємств.

Плата за землю. Податок з власників транспортних засобів. Плата за природні ресурси. Податок на нерухомість підприємств. Єдиний соціальний внесок Місцеві податки і збори, які сплачують підприємства.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		л	п	с. р.		л	п	с. р.
Змістовий модуль 1. Організація економіки підприємства								
Тема 1. Організаційно-правові аспекти діяльності підприємства	7	2		5	7	1		6
Тема 2. Структура підприємства, планування та управління діяльністю.	8	2	1	5	8			8
Тема 3. Діяльність підприємства у ринковому середовищі	7	1	1	5	7		1	6
Тема 4. Продукція підприємства	8	2	1	5	8	1		7
Тема 5. Виробнича програма та визначення виробничої потужності підприємства	8	2	1	5	8		1	7
Тема 6. Трудові ресурси підприємства	6	1		5	6			6
Разом за змістовим модулем 1	44	10	4	30	44	2	2	40
Змістовий модуль 2. Організація фінансів підприємства								
Тема 7. Організація фінансів підприємств. Фінансові ресурси підприємства	8	2	1	5	8	1	1	6
Тема 8. Майнові ресурси (активи) підприємства	8	2	1	5	8	1		7
Тема 9. Організація грошових розрахунків підприємств	8	2	1	5	8	1		7
Тема 10. Формування і розподіл прибутку	8	2	1	5	8	1	1	6
Тема 11. Інвестиційна та фінансова діяльність підприємства	7	1	1	5	7			7
Тема 12. Оподаткування підприємств	7	1	1	5	7			7
Разом за змістовим модулем 2	46	10	6	30	46	4	2	40
Усього годин	90	20	10	60	90	6	4	80

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Організація економіки підприємства		
1.	Організаційно-правові аспекти діяльності підприємства	
2.	Структура підприємства, планування та управління діяльністю	1
3.	Діяльність підприємства у ринковому середовищі	1
4.	Продукція підприємства	1
5.	Виробнича програма та визначення виробничої потужності підприємства	1
6.	Трудові ресурси підприємства	
Змістовий модуль 2. Організація фінансів підприємства.		
7.	Організація фінансів підприємств. Фінансові ресурси підприємства	1
8.	Майнові ресурси (активи) підприємства	1
9.	Організація грошових розрахунків підприємств	1
10.	Формування і розподіл прибутку	1
11.	Інвестиційна та фінансова діяльність підприємства	1
12.	Оподаткування підприємств	1
Разом		10

Змістовий модуль 1. Організація економіки підприємства

Тема 1. Організаційно-правові аспекти діяльності підприємства

Питання для обговорення

1. Підприємство, його основні ознаки і принципи функціонування.
2. Класифікація підприємств за різноманітними ознаками.
3. Організаційно-економічні особливості функціонування різних видів підприємств.
4. Якими законодавчими актами регулюється господарська діяльність підприємств?
5. Що виступає головним критерієм створення малого бізнесу?
6. Розкрийте економічні особливості діяльності різних видів підприємств.
7. Що являє собою зовнішнє середовище підприємства? Які його основні характеристики?
8. Які фактори зовнішнього середовища впливають на функціонування підприємства?
9. Розкрийте механізм прямого державного регулювання діяльності підприємства.
10. Надайте характеристику непрямого регулювання діяльності підприємств державою.

Комплексна тренінгова програма – частина I. Технологія заснування власної справи.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 2. Структура підприємства, планування та управління діяльністю

Питання для обговорення

1. Розкрийте сутність та основні складові загальної структури підприємства.
2. Виробнича структура та інфраструктура підприємства. Виробничий процес і принципи його організації.
3. У чому полягає різниця між загальною та виробничою структурою підприємства?
4. Які типи виробничої структури підприємства ви знаєте?
5. Охарактеризуйте предметну, технологічну та змішану структуру підприємства.
6. Дайте характеристику основних видів цехів та виробничих ділянок, які існують на підприємстві.
7. Розкрийте принципи організації виробничого процесу на підприємстві.
8. Охарактеризуйте основні форми виробництва.
9. Організаційні типи виробництва. Методи організації виробництва. Основні форми організації виробництва.
10. Поняття та необхідність управління. Сучасні принципи управління підприємством.

Комплексна тренінгова програма – частина II. Технологія заснування власної справи.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 3. Діяльність підприємства у ринковому середовищі

Питання для обговорення

1. Зовнішнє та внутрішнє середовище діяльності підприємства.
2. Конкурентне середовище діяльності підприємства, його вплив на стратегію підприємства.
3. Постачальники та посередники, їх вплив на функціонування підприємства.
4. Внутрішнє середовище функціонування підприємства.
5. Маркетинговий менеджмент як сучасний тип управління підприємством.
6. Складові маркетингового комплексу підприємства.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 4. Продукція підприємства

Питання для обговорення

1. Поняття якості продукції. Показники якості продукції. Методи оцінки якості продукції.
2. Економічна ефективність та шляхи підвищення якості продукції.
3. Надайте характеристику абсолютного, відносного, перспективного та оптимального рівня якості продукції.

4. Які напрямки охоплює стандартизація продукції? Обґрунтуйте необхідність сертифікації продукції.

5. Системи державного нагляду за якістю продукції, що виготовляється на підприємствах.

6. Вартісні показники виробництва.

7. Аналіз динаміки вартісних показників виробництва та реалізації продукції.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 5. Виробнича програма та визначення виробничої потужності підприємства

Питання для обговорення

1. Розкрийте поняття виробничої програми підприємства та правила її розробки.

2. Визначте особливості формування виробничої програми в умовах ринку.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Тема 6. Трудові ресурси підприємства

Питання для обговорення

1. Персонал підприємства, його класифікація.

2. Визначте сутність понять «трудові ресурси», «трудовий колектив», «кадри», «персонал».

3. Наведіть склад та структуру виробничого персоналу.

4. Що таке кваліфікація працівника?

5. Розкрийте тенденції динаміки структури персоналу підприємства.

6. Наведіть особливості формування структури персоналу різних підприємств та організацій різних типів, розмірів і форм власності.

7. Продуктивність праці та її планування.

8. Охарактеризуйте систему показників, за допомогою яких вимірюють продуктивність праці.

9. Чинники підвищення продуктивності праці.

10. Планування чисельності працівників на підприємстві.

Література: основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Організація фінансів підприємства

Тема 7. Організація фінансів підприємств. Фінансові ресурси підприємства

Питання для обговорення

1. Ознаки фінансів підприємств, які їх виділяють в окрему ланку фінансових відносин.

2. Фінанси підприємств як складова ланка національної фінансової системи.

3. Сутність і функції фінансів підприємств.

4. Зміст та організація фінансової роботи на підприємстві.

5. Організаційна структура управління фінансами на підприємстві.
6. Складові фінансових ресурсів підприємств.
8. Аналіз динаміки та структури капіталу підприємства.
9. Особливості організації фінансів підприємств різних форм власності та різних організаційно-правових форм.
10. Поясніть дію фінансового механізму підприємства.

Комплексна тренінгова програма – частина III. Технологія заснування власної справи.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 8. Майнові ресурси (активи) підприємства

Питання для обговорення

1. Відтворення основного капіталу.
2. Порядок нарахування амортизації.
3. Показники оцінки майнового стану підприємства.
4. Показники стану і використання основних засобів.
5. Фінансування ремонту основних виробничих засобів.
6. Сутність і склад капітальних вкладень.
7. Джерела фінансування капітальних вкладень.
8. Оборотні кошти: поняття і структура.
9. Кругообіг оборотних коштів підприємств.
10. Сутність оборотних активів, їх склад, структура та джерела формування.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 9. Організація грошових розрахунків підприємств

Питання для обговорення

1. Сутність грошового обігу на підприємстві.
2. Грошові розрахунки: сутність і класифікація.
3. Організація готівкових розрахунків.
4. Принципи організації безготівкових розрахунків.
5. Розрахунки платіжними дорученнями.
6. Акредитивна форма розрахунків.
7. Порядок організації розрахунків за допомогою розрахункових чеків.
8. Вексельна форма розрахунків, її переваги та недоліки.
9. Розрахунково-платіжна дисципліна та засоби її забезпечення.
10. Застосування сучасних форм безготівкових розрахунків.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 10. Формування і розподіл прибутку

Питання для обговорення

1. Прибуток підприємства: поняття, види.
1. Основні показники прибутку.
2. Формування прибутку від реалізації продукції, робіт, послуг (валового прибутку).

3. Собівартість реалізованої продукції.
4. Формування прибутку від іншої операційної діяльності.
5. Склад операційних витрат за елементами.
6. Визначення прибутку від іншої звичайної діяльності підприємства.
7. Показники прибутковості реалізованої продукції, їх розрахунок.
8. Показники рентабельності та методи їх розрахунку.
9. Розподіл і використання прибутку.
10. Дивідендна політика підприємства.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 11. Інвестиційна та фінансова діяльність підприємства

Питання для обговорення

1. Відмінності між реальними і фінансовими інвестиціями.
2. Поясніть функції окремих учасників інвестиційних процесів.
3. Поясніть зміст рішення про інвестиційний проект.
4. Поняття інвестиційної програми.
5. Показники, які застосовуються для оцінки доцільності інвестиційного проекту.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

Тема 12. Оподаткування підприємств

Питання для обговорення

1. Система оподаткування підприємств.
2. Оподаткування прибутку підприємств.
3. Нарахування непрямих податків.
4. Місцеві податки і збори, які сплачують підприємства.
5. Розрахунки податкових платежів за місцевими податками.
6. Особливості оподаткування суб'єктів малого підприємництва

Комплексна тренінгова програма – частина IV. Технологія заснування власної справи.

Література: основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12,13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.

6. Самостійна робота

Завдання для самостійного опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Загальні основи теорії конкурентного ринку				
Тема 1. Організаційно-правові аспекти діяльності підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Експрес опитування, тести	основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.	5
Тема 2. Структура підприємства, планування та управління діяльністю	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Тести, практичні завдання	основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.	5
Тема 3. Діяльність підприємства у ринковому середовищі	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, есе, доповідь	основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.	5
Тема 4. Продукція підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання, тестові завдання	основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.	5
Тема 5. Виробнича програма та визначення виробничої потужності підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання	основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.	5
Тема 6. Трудові ресурси підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання	основна: 3, 6, 7, 8, 9, 10; допоміжна: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8.	5
Змістовий модуль 2. Виробництво і пропонування на конкурентному ринку				
Тема 7. Організація фінансів підприємств. Фінансові ресурси підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання, доповідь	основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12, 13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.	5
Тема 8. Майнові ресурси (активи) підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання, тестові завдання	основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12, 13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.	5
Тема 9. Організація грошових розрахунків підприємств	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, есе, доповідь	основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12, 13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.	5
Тема 10. Формування і розподіл прибутку	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання, тестові завдання	основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12, 13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.	5
Тема 11. Інвестиційна та фінансова діяльність підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, практичні завдання, тестові завдання	основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12, 13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.	5
Тема 12. Оподаткування підприємств	Вивчення лекційного матеріалу, виконання практичного завдання	Кейси, есе, доповідь	основна: 1, 2, 4, 5, 11, 12, 13, 14; допоміжна: 2, 9, 10.	5

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота з навчальної дисципліни «Економіка та фінанси підприємства» виконується з метою закріплення та поглиблення теоретичних і практичних знань та вмінь, набутих студентом у процесі засвоєння навчального матеріалу з дисципліни. Виконання індивідуального завдання є важливим етапом у підготовці та складанні іспиту з дисципліни «Економіка та фінанси підприємства».

Виконання завдань індивідуальної роботи *дає можливість установити:*

- здатність студента до самостійної науково-дослідної і практичної діяльності;
- уміння студента використовувати теоретичні знання і застосовувати їх для вирішення конкретних завдань;
- здатність студента збирати, систематизувати, узагальнювати й аналізувати теоретичні й емпіричні дані;
- уміння студента коротко, логічно й у доступній формі викласти основні положення контрольної роботи, висновки і рекомендації.

Загальні вимоги до студентів при підготовці до індивідуальної роботи передбачають:

- оволодіння теоретичними знаннями щодо планування, організації наукового дослідження та практичними навичками його реалізації.
- формування широкого наукового і загальнокультурного кругозору.
- уміння аналізувати наукову літературу.
- здатність здійснити свій внесок у розробку даної теми.
- уміння коротко, логічно викласти свої думки, хід і результати аналізу наукових джерел.

Виконання, оформлення та захист індивідуальної здійснюється студентом в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій.

Теми індивідуальних робіт

1. Характеристика зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства.
2. Характеристика видів конкурентного середовища.
3. Маркетинг: поняття, концепції і стратегія.
4. Маркетингова інформація і дослідження ринку.
5. Фактори, що впливають на інтенсивність конкуренції.
6. Показники, що використовуються для оцінки конкурентоспроможності
7. Постачальники та посередники, їх вплив на функціонування підприємства.
8. Маркетинговий менеджмент як сучасний тип управління підприємством.
9. Складові маркетингового комплексу підприємства.
10. Стандартизація: вітчизняний та зарубіжний досвід.
11. Формування власних систем якості на підприємствах України.
12. Державний нагляд за якістю продукції.
13. Внутрішньовиробничий технічний контроль.

14. Виробничий процес: зміст та класифікація процесів.
15. Переваги спеціалізації як форми організації виробництва.
16. Диверсифікація як форма організації виробництва
17. Зарубіжний досвід формування та ефективного використання трудового потенціалу.
18. Обґрунтування оптимальної чисельності персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.
19. Резерви підвищення продуктивності праці та шляхи їх використання за сучасних умов господарювання.
20. Оцінка ділових якостей керівників і менеджерів фірми.
21. Особливості систем управління персоналом у фірмах окремих зарубіжних країн.
22. Досвід зарубіжних країн щодо соціального захисту персоналу вітчизняних підприємств.
23. Напрями підвищення ефективності використання підприємствами банківських кредитів.
24. Переваги та недоліки комерційного кредитування підприємств.
25. Формування амортизаційної політики підприємства.
26. Відтворення основного капіталу підприємства.
27. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства.
28. Вплив розміщення оборотних коштів на фінансовий стан підприємства.
29. Шляхи підвищення результативності організації грошових розрахунків підприємств.
30. Напрями удосконалення механізму забезпечення розрахунково-платіжної дисципліни на підприємстві.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
			для екзамену, курсової роботи, практики
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	відмінно
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	добре
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабка їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	задовільно
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення навчальної дисципліни «Економіка та фінанси підприємства» включає:

1. Опорний конспект лекцій.
2. Навчально-методичні посібники у локальній мережі університету.
3. Матеріали для самостійного опрацювання.
4. Мультимедійні матеріали.
5. Тестові завдання.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Азаренкова Г.М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Львів: Компакт-ЛВ, 2005. 312 с.
2. Біла О.Г. Фінанси підприємств : навчальний посібник. К. : Алерта, 2016. 186 с.
3. Березін О. В., Бутенко Н. В. Економіка підприємства: практикум: навч. посіб. - К.: Знання, 2009. - 254 с.
4. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2010. 352 с.
5. Власова Н.О., Круглова О. А., Безгінова Л. І. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / Н.О., Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова - К.: ЦНЛ, 2007. – 271 с.
6. Захарченко В.І., Меркулов М. М., Ширяєва Л. В. Економіка підприємства: практикум (збірник задач і виробничих ситуацій): Навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2012. - 144 с.
7. Іванюта П.В. Управління ресурсами і витратами: [навч. посіб.] /П.В.Іванюта, О.П.Лугівська.- 2-ге вид.- К.: ЦУЛ, 2011.- 320 с.
8. Економіка та фінанси підприємства: методика розв'язання практичних задач: навч. посіб. / [Л.О.Лігоненко, І.В.Височин, О.В.Корольова-Казанська та ін.]. –К. КНТЕУ, 2010. -336 с.
9. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. посіб./ За ред. С.Ф. Покропивного. - К.: КНЕУ, 2000. - 328 с.
10. Калініченко О. В., Плотник О. Д. Економіка підприємства. Практикум: Навч. посіб. - К.: Кондор, 2012. - 600 с.
11. Непочатенко О.О., Мельничук Н. Ю. Фінанси підприємств: [підручник] /О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук . - К.: ЦУЛ, 2013. - 504 с.
12. Тюріна Н. М., Карвацка Н. С. Управління фінансовою санацією підприємства: [підруч.] / Н. М. Тюріна, Н. Карвацка - Л.: Новий Світ-2000, 2013. - 396 с.
13. Фінанси підприємств [навч. посіб.] / Ред. А.М. Поддєрьогін. - 7-вид., без змін. - К.: КНЕУ, 2008. - 552 с.
14. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств. Практикум: [навч. посіб.] /Ярошевич Н. Б. Л.: Львівська політехніка, 2009. - 305 с.

Допоміжна:

1. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. - К.: ЦНЛ, 2006. - 488 с.
2. Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємства: [навч. посіб.] / В. М. Гриньова, В.О. Коюда – Харків, ВД ІНЖЕК, 2007. – 431 с.
3. Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В. Економіка підприємства: Навч. посіб. - К.: ЦНЛ, 2010. - 304 с.
4. Економіка підприємства. Практикум: навч посібник/ [Салига С.Я.,Желябін В.О.,Бойко О.В.та ін.]. - К.: Професіонал, 2007. - 752 с.

5. Економіка підприємства: ділові ігри, ситуації та імітаційні задачі: Навч.- метод. посіб./ Швиданенко Г. О., Репіна І. М., Іванов І. А. та ін. - К.: КНЕУ, 2006. - 120 с.
6. Економіка підприємства: збірник тестів і задач: навч. посіб./ [Шегда А. В., Харченко Т. Б., Сагайдак Ю. А. та ін.]. - К.: ЦНЛ, 2010. - 240 с.
7. Петрович Й. М. Економіка і фінанси підприємства : підручник / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. – Львів : Магнолія 2006, 2014. – 406 с. – (Вища освіта в Україні).
8. Семернікова І.О., Мешкова-Кравченко Н.В. Економіка підприємства: Навч. посіб.: (Курс лекцій).- Херсон: ОЛДІ-плюс, 2006. - 312 с.
9. Фінансове планування і управління на підприємствах: [навч. посіб.] / Г. А. Семенов, В. З. Бугай, А. Г. Семенов та ін. - К.: ЦНЛ, 2007. - 432 с.
10. Фінансова санація та банкрутство підприємств: [навч. посіб.] / А. М., Штангрет, В. В. Шляхетко, О. Б. Волович та ін.. - К.: Знання, 2012. - 374 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].- Режим доступу : [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [http:// Міністерство фінансів України www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua)
3. Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства праці та соціальної політики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.minpraci.gov.ua>
5. Офіційний сайт Державної податкової служби [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://Україниwww.sta.gov.ua>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України[Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. <http://www.nbu.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.